

ضرورت چرخش از برنامه درسی خطی به برنامه درسی ماریچی در آموزش عمومی قرآن کشور

مقدمه

تربیت ده میلیون حافظ قرآن کریم با شیوه های معمول و بر اساس برنامه درسی خطی و حفظ ترتیبی امکان ناپذیر نیست؛ اما از سوی دیگر تلاش برای تحقق منویات رهبر حکیم و فرزانه انقلاب اسلامی یک ضرورت و بلکه یک سعادت است. آنچه که متولیان امر در طول ده سال گذشته از آن غافل بوده اند، این است که برای تربیت ۱۰ میلیون حافظ قرآن، باید اندیشه ۴۰ میلیون حافظ قرآن را در سر داشته و برنامه ریزی می کردند؛ چرا که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «مَنْ وَلى عَلِيَّ عَشْرَةَ، كَانَ لَهُ عَقْلٌ أَرْبَعِينَ» (هر کسی که متولی امور ده نفر بشود، باید اندیشه چهل نفر را داشته باشد). *نهج الفصاحه: ح ۲۷۲۱، ص ۵۷۳* / دو صد من استخوان باید که صد من بر دارد. **اما چگونه؟!**

اگر بر داشته ها و توانمندی ها و تجارب زیسته خود اتکا کرده و به جای بلندپروازی، واقع بین باشیم، بستر سازی چنین مهمی امکان پذیر است. به شرطی که **اولاً** - شیوه های حفظ تخصصی (مانند حفظ ترتیبی) را بر مردم و به ویژه دانش آموزان تحمیل نکنیم. **ثانیاً** - مهمترین و در عین حال ممکن ترین بخش یعنی بستر سازی لازم را فراهم کنیم تا احاد مردم به جای ترس از قرآن، به انس با قرآن کریم روی آورند. «انس با قرآن یعنی ارتباط معنادار، پایدار و عاطفی با قرآن کریم.»

ضرورت تحول در آموزش عمومی قرآن کشور

بر خلاف شیوه های مرسوم که در آن عمدتاً از شیوه برنامه درسی خطی و ترتیبی برای آموزش روخوانی، روان خوانی و قرائت و حفظ و ... استفاده می شود؛ در شیوه «**برنامه درسی ماریچی**» (Spiral Curriculum) و از رویکرد زمینه محور (Thematic) بهره گرفته می شود. در برنامه درسی ماریچی که آموزش از موضوعات کلی به موضوعات جزئی تر صورت می پذیرد، یادگیرنده به طور مداوم با مفاهیم مشخص در طول محتوا یا دوره آموزشی سر و کار دارد و اینگونه نیست که فقط در ابتدا و یا در یک قسمت درس یا دوره آموزشی مطرح شود، بلکه با مرور یک مفهوم در طول دوره، عمق و ابعاد مطالب یاد گرفته می شود. بدین ترتیب ضمن جلوگیری از فراموشی سریع مطالب و محفوظات، دامنه یادگیری به تدریج و با یک نظام مناسب تربیتی خاص گسترش می یابد.

مهمترین اشکال های شیوه خطی و ترتیبی آموزش قرآن که باعث ناکارآمدی عمومی آن در طول دهه های اخیر شده را می توان در موارد زیر خلاصه کرد:

- ۱- فقدان یک برنامه درسی و آموزشی مشخص و علمی در طول چند دهه گذشته در فعالیت های قرآنی کشور (به جز وزارت آموزش و پرورش آن هم در دو دهه گذشته)
- ۲- سطحی و کمی و مضطرب بودن اغلب اهداف، روش ها و شیوه های آموزش و ارزشیابی موجود در آموزش های قرآنی
- ۳- انگیزشی نبودن اغلب محتواها و روش های آموزش قرآن برای عموم افراد
- ۴- عدم تناسب اغلب محتواها و روش های ارائه با نیازها، توان و ذائقه عموم فراگیران
- ۵- مبهم بودن چرایی انتخاب محتوا و هدف غایی آن برای مخاطبان
- ۶- غیرتربیتی و غیرکاربردی بودن اغلب محتواها و روش های آموزش قرآن در زندگی مخاطبان
- ۷- اظهار دشواری اغلب فراگیران از دشواری محتوا و انتظار بالای معلمان از ایشان

- ۸- عدم جذابیت آموزش های قرآن و خسته کننده بودن زمان یادگیری برای معلمان و شاگردان
 - ۹- فراموشی تدریجی مطالب توسط مخاطبان
 - ۱۰- تاثیرگذاری کم، علی رغم صرف انرژی بسیار در فعالیت های آموزشی
 - ۱۱- حاکمیت روح نخبه گزینی و قهرمان پروری در رویکردها، اهداف، محتوا، روش های آموزش و ارزشیابی به جای توجه به رویکرد آموزش همگانی و تربیت عمومی
 - ۱۲- دلزدگی و گریزان بودن مخاطبان از شرکت و مراجعات بعدی برای ادامه یادگیری
 - ۱۳- عدم روزآمدی محتواها و شیوه های ارائه علی رغم تحولات متعدد نسلی در طول چند دهه اخیر
 - ۱۴- کم نتیجه بودن آموزش ها در دورانی طولانی و اصرار بر ادامه این وضعیت و ...
- این مطالب و موارد متعدد دیگری از این قبیل ضرورت تحول بنیادین در این عرصه را دو چندان می کند. اگر کمی دقت کنیم می بینیم علی رغم هزینه های بسیاری که در طول چهار دهه اخیر در این حوزه از تربیت دینی شده، اما سیر تحول و تغییرات علمی و آموزشی در حوزه آموزش عمومی قرآن نسبت به سایر حوزه های تربیت و یادگیری بسیار ضعیف و کند است. این وضعیت ایستا سبب شده تا مقاومت در برابر هرگونه تغییری همراه با عکس العمل های تند و گاهی متعصبانه کاملاً مشهود باشد تا جایی که اغلب افراد دلسوز و مطلع، به تدریج از تصمیم خود برای تحول و حتی اصلاح کلی نیز در این عرصه صرف نظر کنند. لذا اگر بتوان به دور از هرگونه تعصب و سوگیری موضوع را طرح و در این شرایط حساس به اتخاذ تصمیم های مناسب دست یافت جای قدردانی است. بر اساس آنچه گفته شد «**چرخش از برنامه درسی خطی به برنامه درسی ماریچی در آموزش قرآن**» و نیز «**چرخش از آموزش هایی که ماهیت تخصصی دارند به آموزش عمومی قرآن**»، و همچنین «**چرخش از آموزش های بدون درک و فهم، به آموزش های تدبیر محور**» و نهایتاً «**چرخش از روخوانی و روان خوانی، به آموزش های زمینه محوری**» یک ضرورت اجتناب ناپذیر است.

چرا برنامه درسی ماریچی؟

- همانطور که قبلاً گفتیم برنامه درسی ماریچی، با مفاهیم ساده یا همان کلی تر، شروع شده و با پیشرفت دانش آموزان در یادگیری پیچیده تر خواهند شد. یعنی زمانی که دانش آموزان به قسمت پیچیده تر یک موضوع می رسند، قادر به تحلیل و بازنمایی های متعددی از آنچه قبلاً تحلیل کردند، هستند. برنامه درسی ماریچی بر سه اصل کلیدی زیر استوار است:
- ۱- **چرخشی بودن:** دانش آموزان باید در طول دوران یادگیری خود، چندین بار به همان موضوع برگردند.
 - ۲- **عمیق شدن تدریجی:** هر زمان که دانش آموز به مفهوم یا موضوع مورد نظر برگشت می کند باید در سطح عمیق تری یاد بگیرد و پیچیدگی بیشتری را جستجو کند.
 - ۳- **استفاده از دانش پیشین:** از دانش قبلی دانش آموز باید هنگام بازگشت موضوعی استفاده شود تا پایه های اطلاعاتی خود را بخوبی بسازند.
- این نوع از برنامه درسی و آموزشی، کنجکاوی دانش آموزان را تقویت می کند و ایشان برای الهام گرفتن و گسترش دانش خود، از آنچه قبلاً آموخته اند، کمک می گیرند. بنابراین، آنها می توانند نتیجه گیری هایی را که قبلاً به آنها رسیده بودند، دوباره تحلیل و بررسی کرده و یادگیری جدید را رشد و گسترش دهند. این مهم علاوه بر آنکه اغلب معضلات و اشکالات برنامه درسی خطی و تربیتی را ندارد، به مهمترین محور یادگیری یعنی «**احساس رضایت و موفقیت**» مخاطبان کمک می رساند و در نتیجه میل مخاطب به ادامه یادگیری را فراهم می کند.

مراحل آموزش

- ۱- در این شیوه از آموزش عمومی قرآن برای شروع، از یک موضوع (زمینه و تم اصلی) که می تواند یک پیام قرآنی کوتاه (جمله یک کلمه ای، یا دو کلمه و نهایتاً سه کلمه ای) و یا یک یا چند آیه و حتی یک سوره کوتاه باشد. که دارای موضوع قابل فهم و متناسب با سن، توان، نیاز و ذائقه مخاطب استفاده می شود، شروع کرد.
- ۲- در این مرحله، همزمان با تعلیم مهارت صحیح خوانی عبارت و قواعد آن، قرائت و معنا، تدبر اولیه و نیز حفظ آن عبارت نیز آموزش داده می شود. یعنی با رویکرد جامعیت آموزش (فعالیت های هم عرض و در هم تنیده)
- ۳- در مرحله بعد، پیام قرآنی (جمله یا عبارات و آیه) با جملات مرتبط بعدی کامل تر می شود. و مراحل آموزش به شیوه قبل و با رعایت زمینه و تم اصلی و رویکرد جامعیت آموزش قرآن کریم آموزش داده می شود.
- ۴- این شیوه می تواند تا تکمیل کل آیه و یا آیات مرتبط با موضوع ادامه یابد به شرطی که با سن و سال و نیاز و توان و ذائقه مخاطب همخوانی داشته باشد.

۵- در جلسات و دروس بعدی نیز به همین شیوه تم یا زمینه های جدیدی مشخص و مراحل به ترتیب انجام می شود.

- ۶- در پایان هر سطح از آموزش عمومی قرآن کریم، دانش آموزان با خواندن (از رو و از حفظ)، فهم و تدبر، با مجموعه ای از تم های قرآنی انس پیدا می کنند. (انس با قرآن یعنی ارتباط معنادار، پایدار و عاطفی با قرآن کریم)
- این شیوه از تعلیم کتاب الله، می تواند حداقل سه فایده مهم برای آموزش عمومی قرآن کشور داشته باشد:

فایده اول: با توجه به امکان گسترش چنین شیوه ای در عموم مدارس، مساجد، هیئت ها و جلسات قرآنی توسط عموم مربیان و معلمان و استادان قرآن، زمینه و بستر مناسبی برای تحقق اهداف نه گانه آموزش عمومی قرآن کریم در کشور است.

فایده دوم: سنگ بنای تربیت ده میلیون حافظ قرآن کریم در کشور، تربیت چندین برابری افرادی است که با این شیوه از یادگیری قرآن، حظ و بهره محسوس و قابل قبولی از نظر اعتقادی، اخلاقی و رفتاری در زندگی و پرداختن به قرآن کریم داشته اند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «**مَنْ وَلِيَ عَلَى عَشْرَةِ كَان لَه عَقْل أَرْبَعِينَ؛ وَمَنْ وَلِيَ أَرْبَعِينَ، لَه عَقْل أَرْبَعِمِائَةٍ**» (هر کسی که متولی امور ده نفر بشود، باید اندیشه چهل نفر را داشته باشد؛ و کسی که مسئولیت اداره چهل نفر را بر عهده بگیرد، باید عقل و اندیشه چهار صد نفر را دارا باشد.) *نهج الفصاحه: ح ۲۷۱، ص ۵۱۳* / دو صد من استخوان باید که صد من بار بردارد.)

فایده سوم: با این روش، مخاطب با کسب مهارت های نه گانه آموزش عمومی قرآن کریم (خواندن، فهم و تدبر) در تعدادی از پیام های قرآنی (حدود ۳۰۰ پیام) می تواند مانند یک حافظ کل قرآن کریم به مهارت خوبی از کاربرد قرآن در زندگی فردی و اجتماعی دست یابد. یعنی همانطور که یک فرد با یادگیری ۳۲ حرف و ۶ صدا و کمی مهارت های زبانی و مهارت تفکر، شایستگی لازم را برای بهره مندی از آنها در اصلاح و ارتقاء زندگی کسب می کند و با این کلید به سایر علوم و فنون نیز راه می یابد، این فرایند در تحقق انس با قرآن کریم نیز لازم و بلکه ضروری است. در این مرحله، مهمترین مهارتی که مدرس و مربی قرآن کریم باید داشته باشد، مهارت شناخت و انتخاب پیام قرآنی است.

ویژگی های پیام قرآنی:

- ۱- کوتاه باشد. (یک جمله)
- ۲- قالب شعارگونه داشته باشد.
- ۳- قابل فهم برای مخاطب باشد.
- ۴- مصداق عینی و کاربردی در زندگی مخاطب داشته باشد.

رویکرد زمینه محور (تماتیک)

برای برنامه ریزی درسی ماریچی بیش از همه باید زمینه و تم اصلی را که قابلیت گسترش دارد را انتخاب کرد. در این باره ابتدا به تعریف «رویکرد» می پردازیم و سپس به تعریف «رویکرد زمینه محور»

رویکرد یعنی «یک موضع گیری درباره مقصد غایی برنامه درسی و طرز تلقی نسبت به یادگیرنده، فرایند یادگیری، فرایند آموزش (گام هایی که معلم در جریان آموزش باید بردارد)، محیط یاد گیری، نقش معلم (انتقال دهنده اطلاعات، تسهیل کننده یادگیری و ...) و تلقی نسبت به ارزش یابی از آموخته های فراگیران.» رویکرد در یک کلمه به معنی «جهت گیری کلی یک برنامه» است.

با توجه به موضوعات متنوع و متعدد یک برنامه آموزشی، لازم است از یک نخ تسبیح برای همسوسازی این عوامل و عناصر استفاده شود. نام این نخ تسبیح رویکرد است. رویکرد مانند یک چتر همه بخش های آموزشی، تربیتی را از آغاز تا انجام تحت پوشش قرار می دهد. رویکرد، علاوه بر جهت دادن به فرایند آموزش، به وحدت و یکپارچگی برنامه درسی و تربیتی کمک می کند.

این نکته بسیار مهم است که در فرایند تربیت و یادگیری، هنگامی که دانش آموزان بتوانند برای آنچه آموزش داده می شود، دلیل و معنایی در محیط اطراف خود بیابند، یادگیری بسیار راحت تر و نیز اثر بخش تر خواهد بود. به عبارت دیگر، برای یادگیری لازم است زمینه و بافت هر نکته آموزشی شناسایی و نیز خوب شناسانده شود؛ تا دانش آموز بتواند برای آنچه می آموزد دلیل و جایی در زندگی روزمره خود پیدا کند. یعنی آنکه محتوای یادگیری باید به اصلاح سبک زندگی فرد کمک کند.

بر این اساس در رویکرد زمینه محور (تماتیک) «هر واحد یادگیری مرتبط با زمینه واقعی زندگی یادگیرندگان طراحی و تدوین می شود و یادگیرندگان از طریق کسب تجربه دست اول، نقشی اساسی و فعال در یادگیری دارند. آن ها در ایجاد ارتباط با محیط اطراف خود، با هدایت و راهبری منابعی همچون معلمان، به آموخته های جدیدی دست پیدا می کنند.»

رویکرد زمینه محور، یک رویکرد قرآنی است.

رویکرد زمینه محور (تماتیک)، یک مفهوم جدید نیست. بلکه در قرآن کریم به این رویکرد توجه شده است. به عنوان مثال سوره یوسف دارای یک زمینه و تم مشخص است. همه اتفاقات سوره، در پیرامون یک شخصیت که قهرمان قصه است، رخ می دهد. از خواب دیدن آن حضرت، تا سوء قصد برادران و تا عزیز مصر شدن ایشان و شفای چشمان پدر؛ ... و به نظر می رسد به همین دلیل داستان حضرت یوسف « احسن القصص » است. چرا که رویکرد زمینه محور آن را از سایر سوره ها شاخص کرده است. نکته قابل توجه این است که در هر یک از مراحل و مراتب از تدریس و آموزش قرآن کریم نه تنها این امکان وجود دارد، بلکه این رویکرد به سادگی زمینه های تربیتی را فراهم می کند و از تکرار و کلیشه شدن روش های موجود جلوگیری می کند و معلم به سادگی می تواند آن را تدارک ببیند. لازمه این موضوع، دو چیز است :

۱- مراجعه به مفهوم آیات درس

۲- توجه به نیاز دانش آموز

البته معلم به تدریج و البته به سرعت در این زمینه به مهارت قابل قبول دست می یابد. یکی از روش های دست یابی به این مهارت، توجه به مهارت های مورد نیاز کودکان و نوجوانان است.

نقش معلم در برنامه درسی ماریچی

همانطور که گفتیم وقتی دانش آموزان هر موضوع را در زمینه یا بستری مشخص می آموزند، وحدت درونی مولفه های تربیت و یادگیری، آنچه را که برای آموختن لازم می شود، از طریق ایجاد ارتباط با زندگی معمول آنان فراهم می آورد. بنابر این زمینه در این برنامه درسی، همان اصلی است که تمام یادگیری حول محور آن رخ می دهد. از این رو لازم است معلم زمینه های تربیت و یادگیری را شناسایی کند تا بتواند دانش آموزان را درباره موضوع مورد هدایت و زمینه مناسب را فراهم نماید.

برای آنکه برنامه درسی ماریچی در آموزش قرآن به خوبی محقق شود، توجه به «ویژگی‌های زمینه و تم» ضروری است. زمینه مناسب در برنامه درسی ماریچی ارتباط معنادار پیام قرآنی (یا آیه/سوره و یا موضوع مورد نظر، با زندگی دانش آموزان است، به گونه‌ای که دانش‌آموز جدایی میان موضوع آیه و سوره مورد یادگیری و زندگی را احساس نکنند. این زمینه در رشد تدریجی حلقه های تربیت و یادگیری هکچنان حفظ می شود.

به عنوان مثال زمانی که معلم دانش‌آموزان را با مفهوم «سواس» از طریق بیان یک داستان کوتاه، یا شعر و یا نمایش ارائه می کند، و سپس سوره ناس را آموزش می دهد و دانش‌آموزان مفهوم «آیه و سواس» را درک کنند، طبیعتاً در جریان اتفاقات معمول زندگی، مفاهیم تازه تری را نیز خواهند آموخت. این نوع برنامه درسی باعث می شود تا علاوه بر کسب مهارت خواندن آیات و عبارات قرآنی، عمق یادگیری نیز افزایش یابد. و این یعنی نزدیک شدن به مفهوم «تربیت قرآنی»

در برنامه درسی ماریچی آموزش قرآن «سواد قرآنی» (مجموعه دانش ها و مهارت های پایه و اولیه) و «تربیت قرآنی» دو بال پرواز تعلیم کتاب الله است. سواد قرآنی که بر جامعیت آموزش قرآن توجه دارد (مانند کسب مهارت های روخوانی، روان خوانی، قرائت، حفظ و ...) زمانی می تواند موثر و مفید واقع شود که به تربیت قرآنی تکیه کند. تربیت قرآنی یک امر کیفی است که به کمیت ها جهت و نیز سرعت می دهد. تربیت قرآنی همان غرض و مقصود نزول قرآن کریم است.

برنامه درسی ماریچی در زمینه سازی این رویکرد نقش اساسی و تعیین کننده ای دارد؛ چرا که مهمترین ویژگی این نوع از برنامه درسی این است که قابلیت عمق پذیری و گسترش طولی و عرضی را همزمان امکان پذیر می کند. به عنوان مثال در این نوع از برنامه درسی، پیام قرآنی می تواند زمینه ساز یادگیری های بعدی مانند قرائت و حفظ سوره ها و آیات و یادگیری احادیث و نیز داستان ها و اشعار مرتبط و تکمیل کننده بحث را فراهم سازد. بسیاری از مفاهیم و موضوعات قرآنی مانند سلام، احترام، نماز، مشورت، توکل، نظم و ... امکان طرح در سایر دروس و موقعیت های تربیت و یادگیری را دارند. این ویژگی، در واقع شرط دیگر برنامه درسی ماریچی را یادآوری می کند که لازم است امکان ایجاد ارتباط با سایر دروس را با در نظر گرفتن یکپارچگی آن داشته باشد.

برنامه درسی ماریچی یک رویکرد آموزشی است که در سال ۱۹۶۰ توسط دانشمند حوزه روانشناسی شناختی یعنی «جروم برونر» (Jerome Bruner) مطرح گردید. دانشمندی که سهم مهمی در زمینه تدریس و یادگیری داشته است.

نخ تسبیح برنامه درسی ماریچی

همان طور که قبلاً نیز بیان شد اغلب موضوعات آموزش قرآن از گذشته تا کنون، جدای از هم و در طول هم تدریس می شود و یا اگر هم در عرض هم مطرح شده، جدای از یکدیگر آموزش داده شده است. از این رو موضوعات متعدد ارتباط عمیق و درونی باهم نداشته اند. بر این اساس برنامه درسی که بتواند زمینه این رابطه عمیق و درونی را فراهم سازد، و تعمیق و ماندگاری یادگیری را به دنبال داشته باشد، برنامه درسی ماریچی است. لذا این ویژگی در این نوع از برنامه درسی قابل توجه است؛ زیرا بسیاری از مولفه های یک یا چند حوزه برنامه درسی را به هم پیوند می زند و از پراکندگی موضوعات جلوگیری می کند.

از این رو «یکپارچگی»، نخ تسبیح برنامه درسی ماریچی است. در برنامه درسی ماریچی معلم نیازمند بهره گیری از موقعیت های متنوع یادگیری است تا بتواند با کمک محیط های واقعی و متنوع زندگی دانش آموزان، زمینه ارائه مفاهیم را با نشانه های معمول آن ها ارائه دهد. بدیهی است، در چنین شرایطی، حتی اگر توجه معلم بر هدف خاصی متمرکز باشد، دانش آموزان صرف قرارگیری در موقعیت های یادگیری می توانند از زمینه های یادگیری افزون تری بهره مند شوند. بنابراین، در این نوع از برنامه درسی، آموخته های دانش آموزان در تعامل با یکدیگر و محیط و نیز راهنمایی معلم شکل گرفته و رشد و تعمیق می یابد.

مثالی از برنامه درسی ماریچی در آموزش قرآن

اکنون که با مفهوم برنامه درسی ماریچی آشنا شدیم، به مثال مختصری از چگونگی ایجاد زمینه یادگیری با این نوع از برنامه درسی اشاره می‌شود. شما آموزش قرآن را با موضوع و پیام قرآنی بسیار ساده برای دانش آموزان شروع می‌کنید، مانند «پرهیز از اسراف» اولین مرحله تبیین مفهوم اسراف توسط معلم با کمک تصاویر و مطالب مناسب و گفت و گو با دانش آموزان است. سپس، دانش آموزان شروع به بیان مصادیق اسراف و تجارب خود در این زمینه می‌کنند. سرانجام دانش آموزان با تمرین خواندن و حفظ اجمالی همراه با درک و فهم کلمه‌ها و ترکیب‌های ساده آن به تدبیر و نهایتاً اقدام به حفظ اجمالی آن می‌کنند.

یادگیری بسیار آسان است. دانش آموزان با مطالعه درباره اسراف و آشنایی با آیه و حدیث و نیز شعر یا داستان آن، به مفاهیمی که قبلاً آموخته‌اند روی می‌آورند تا بتوانند آنچه را که قبلاً می‌دانستند با آنچه تازه آموخته‌اند، ارتباط دهند. بنابراین، آنها واقعا می‌توانند آنچه که در حال مطالعه هستند را درک کرده و برای دانستن بیشتر، کنجکاوتر خواهند بود.

در پایان به این نکته اشاره می‌کنیم که برنامه درسی ماریچی به شما امکان می‌دهد تا به گونه‌ای کار کنید که دانش آموز بتواند برای خود فکر کند، نتیجه‌گیری کرده و اشتباهات را ترمیم کند. روشی که باعث تقویت تحقیق، درک و انگیزه برای یادگیری و یادآوری مفاهیم و نیز حفظ اجمالی آنها می‌شود.

نتیجه بحث

بدون شک، برنامه درسی ماریچی روشی متفاوت برای آموزش قرآن به دانش آموزان است. و البته با توجه به ویژگی‌های این نوع از برنامه درسی پیش‌بینی می‌شود استفاده از این شیوه برای آموزش قرآن نتایج مثبتی در پی خواهد داشت. را که اگر از حیث دانش روشی به این فرمایش امیر المومنین امام علی علیه السلام در خطبه ۱۷۶ نهج البلاغه بنگریم که فرمودند:

«ما جالس هذا القرآن أحدًا إلا قام عنه بزباده أو نقصان؛ زیاده فی هدی أو نقصان من عمی» و نیز فرمایش مشهور دیگر ایشان که فرمودند: «لاخیر فی قرائه لیس فیها التدبیر» به انطباق این شیوه از برنامه ریزی درسی با این سخنان حکیمانه پی می‌بریم؛ و این همان تربیت قرآنی مد نظر امام خمینی ره است که فرمودند: «تربیت باید قرآنی باشد و بجه‌های ما باید تربیت قرآنی بشوند.»

برای موفقیت برنامه درسی ماریچی در آموزش عمومی قرآن، توجه کافی به ملاحظات زیر ضروری است:

- ۱- در درجه اول، مراجع ذیربط (شورای توسعه فرهنگ قرآنی کشور، کمیسیون آموزش عمومی قرآن، ستاد ملی حفظ قرآن و ...) و در درجه دوم، عموم معلمان و مربیان محترم قرآن باید نسبت به تولید و طراحی زیرساخت‌های ضروری این نوع از برنامه ریزی درسی، اعم از «تولید راهنمای برنامه درسی قرآن»، «تالیف کتاب‌های درسی هر یک از سطوح چهارگانه آموزش عمومی قرآن» و «تولید بسته‌های تربیت و یادگیری» آن اقدام کنند و آن‌ها را در اختیار عمومی افراد قرار دهند.
- ۲- معلمان باید با روش‌های تدریس در این شیوه از آموزش قرآن به صورت کاملاً حرفه‌ای آموزش داده شوند.
- ۳- راهبران آموزش قرآن در هر منطقه تعیین شوند تا ضمن نظارت بر حسن اجرا، به بازآموزی و ارتقاء معلمان پرداخته و مشکلات ایشان را در این مسیر به موقع برطرف کنند.

امید است سرور معظم و دوستان قرآنی با عنایت به مطالب بیان شده، نویسنده را در اصلاح و تکمیل بحث یاری رسانند.

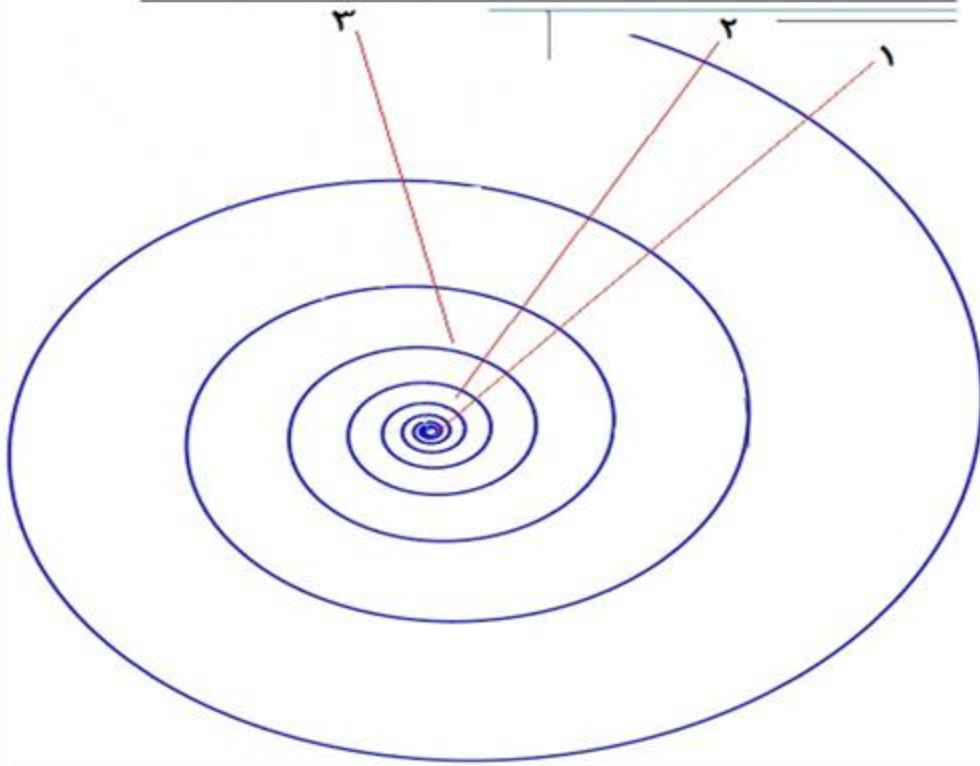
با تشکر فراوان و با احترام مجدد

رضا نباتی

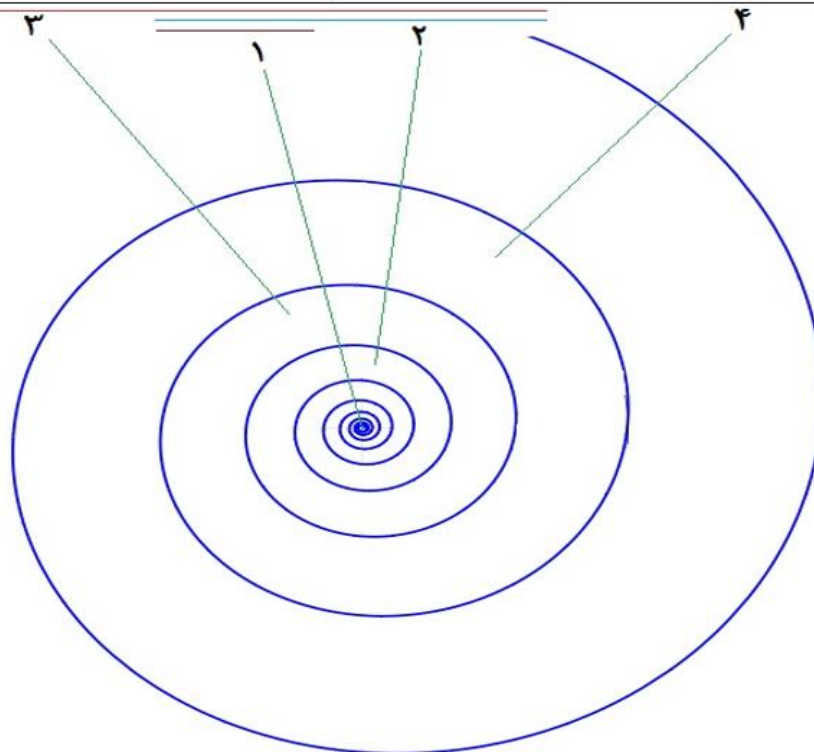
مراحل آموزش آیه ی ۲۴ سوره ی رعد به روش برنامه درسی ماریچی :

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ، بِمَا صَبَرْتُمْ ، فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ

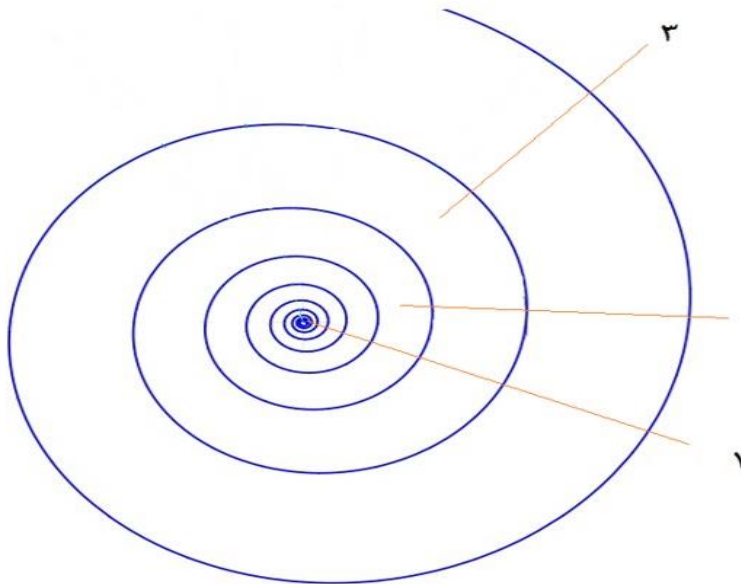
مراحل آموزش آیه ی ۳۱ سوره ی اعراف به روش برنامه درسی ماریچی :

خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ ، وَكُلُوا وَاشْرَبُوا ، وَلَا تُسْرِفُوا ، إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

مراحل آموزش آیات نماز به روش برنامه درسی ماریچی :

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ

ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي

وَادْخُلِي جَنَّاتِي

(سوره ی فجر، آیات ۲۷ تا ۳۰)

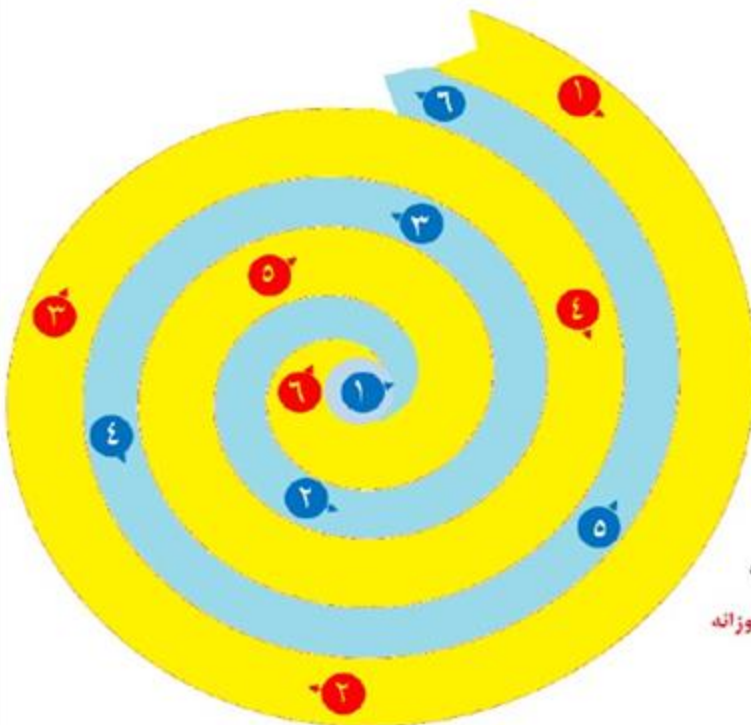
أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

(سوره ی رعد، آیه ی ۲۸)

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

(سوره ی طه، آیه ۱۴)

سفر یادگیری آموزش عمومی قرآن بر اساس الگوی برنامه درسی ماریچی

سفر از درون (مسیر آبی) / کسب «سواد قرآنی» از طریق:

- ۱- زمینه (تم) تصویر / داستان / شعر
- ۲- مهارت صحیح خوانی پیام قرآنی / حدیث / سوره
- ۳- مهارت درک معنای کلمات و ترکیب های ساده
- ۴- مهارت تدبر اولیه در پیام قرآنی / حدیث / سوره
- ۵- مهارت روان خوانی / جمع خوانی / قرانت
- ۶- مهارت حفظ اجمالی

سفر از بیرون (مسیر آبی) / کسب «تربیت قرآنی» از طریق:

- ۱- دستیابی به مراتبی از حیات طیبه (شکوفایی فطرت گرایی توحیدی)
- ۲- انس مادام العمر با قرآن کریم
- ۳- ارتباط مخاطب با خود / خدا / خلق / خلقت از طریق پیام / حدیث / سوره
- ۴- ارتباط پایدار مخاطب با موضوع اصلی پیام / حدیث / سوره در زندگی روزانه
- ۵- ارتباط معنادار پیام / حدیث / سوره با نیاز، ذائقه و توان مخاطب
- ۶- ارتباط عاطفی مخاطب با «تم» درس

تذکر مهم: دستیابی به شایستگی های پایه قرآنی به منظور تحقق تربیت قرآنی در گرو توجه همزمان به مراحل ششگانه در هریک از دو مسیر فوق است. (رویکرد جامعیت آموزش عمومی قرآن کریم)